

Sprawa C-907/19

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

11 grudnia 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesfinanzhof (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 września 2019 r.

Strona skarżąca i wnosząca skargę rewizyjną:

Q-GmbH

Druga strona postępowania w pierwszej instancji i postępowania rewizyjnego:

Finanzamt Z

BUNDESFINANZHOF

POSTANOWIENIE

W sporze

Q-GmbH

strona skarżąca i strona wnosząca skargę rewizyjną

[...]

przeciwko

Finanzamt Z

strona przeciwna i druga strona postępowania rewizyjnego

w przedmiocie podatku obrotowego za 2011 r.

Bundesfinanzhof (V izba)

w dniu 5 września wydał postanowienie o następującej treści:

Sentencja

I. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostaje przedstawione następujące pytanie prejudycjalne:

Czy ma miejsce usługa pokrewna z transakcjami ubezpieczeniowymi i reasekuracyjnymi świadczona bez naliczenia podatku przez brokerów ubezpieczeniowych i agentów ubezpieczeniowych w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego [Or. 2] systemu podatku od wartości dodanej, w wypadku gdy podatnik prowadzący działalność pośrednictwa na rzecz towarzystwa ubezpieczeniowego udostępnia dodatkowo temu towarzystwu ubezpieczeniowemu również produkt ubezpieczeniowy objęty pośrednictwem tego podatnika?

II. Postępowanie zostaje zawieszone do momentu wydania orzeczenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Uzasadnienie

I.

- 1 Skarżąca i strona wnosząca skargę rewizyjną (zwana dalej „skarżącą”), Q-GmbH, jest uniwersalnym następcą prawnym spółki Q-GmbH & Co KG, która z kolei była uniwersalnym następcą spółki Q-GmbH.
- 2 W 2009 r. spółka Q-GmbH [...] złożyła zgodnie z § 89 ust. 2 Abgabenordnung (niemiecka ordynacja podatkowa) wniosek o udzielenie wiążącej informacji o zwolnieniu z VAT na podstawie § 4 pkt 11 Umsatzsteuergesetz (niemieckiej ustawy o podatku obrotowym, zwanej dalej „UStG”) w ramach działalności pośrednictwa w udzielaniu ochrony ubezpieczeniowej od szczególnych ryzyk wynikających z przestępstw kryminalnych popełnianych przez osoby trzecie (takich jak porwanie lub piractwo), składając projekt umowy. Zgodnie z projektem umowy
 - w ramach działalności pośrednictwa ubezpieczeniowego
 - należy udzielić licencji na dostarczanie produktu ubezpieczeniowego, oraz
 - świadczyć inne usługi w zakresie realizacji umów ubezpieczenia (usługi w zakresie realizacji umów, w tym likwidacji szkód)

.

3 Druga strona postępowania i postępowania w pierwszej instancji (Finanzamt, zwany dalej „organem podatkowym”) w swojej wiążącej informacji z dnia 18 stycznia 2010 r.

- stał na stanowisku, że jedynie pośrednictwo w zakresie polis ubezpieczeniowych jest zwolnione z podatku, podczas gdy
- udzielenia licencji na dostarczanie produktu ubezpieczeniowego oraz
- inne usługi związane z realizacją umów ubezpieczeniowych, takie jak ocena ryzyka z wykorzystaniem narzędzia wyceny, administrowanie umowami, pobieranie składek, likwidacja szkód i ogólne wsparcie (usługi związane z realizacją umów, w tym likwidacja szkód)

stanowią usługi podlegające opodatkowaniu. Organ podatkowy odmówił kwalifikacji jako jednolita usługa, ponieważ poszczególne usługi miały charakter niezależny. **[Or. 3]**

4 W roku podatkowym 2011 spółka Q-GmbH rozwinęła i wprowadziła do obrotu jako tzw. wyspecjalizowany broker (Assekurateur) w szczególności produkt ubezpieczeniowy wykorzystywany do ubezpieczenia statków i ich załóg od piractwa w tranzycie przez Zatokę Adeńską.

- Zgodnie z § 1 ust. 1 wyspecjalizowanej umowy ubezpieczeniowej (Assekurateurvertrag) z F-Versicherungs-AG (F), Q-GmbH występowała w imieniu ubezpieczyciela przy zawieraniu umów ubezpieczenia pomiędzy ubezpieczycielem a ubezpieczającym. Zgodnie z § 1 umowy przedmiotem tych umów ubezpieczeniowych była ochrona ubezpieczeniowa od szczególnych ryzyk („Special Risks”).
- Zgodnie z § 1 ust. 2 umowy Q-GmbH dostarczyła ubezpieczycielowi produkty ubezpieczeniowe do wykorzystania w imieniu ubezpieczyciela zgodnie z treścią polisy stanowiącej załącznik do umowy. Udostępnienie produktów ubezpieczeniowych następowało poprzez udzielenie niewyłącznego prawa użytkowania („licencja”).
- Zgodnie z § 1 ust. 3 umowy Q-GmbH miała obowiązek świadczenia usług w zakresie realizacji umowy, w tym likwidacji szkód, takich jak dostosowanie produktu ubezpieczeniowego, ocena ryzyka z wykorzystaniem narzędzia cenowego, administrowanie umową, utworzenie infolinii kryzysowej, zarządzanie szkodami, szkolenie w zakresie sprzedaży oraz zapewnienie managera kryzysowego.

5 Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy, ubezpieczyciel zobowiązany był do pokrycia miesięcznej zaliczki na poczet opłat maklerskich w wysokości 30.000 EUR na pokrycie kosztów bieżącej działalności operacyjnej w okresie 24 miesięcy począwszy od 1 stycznia 2010 r. Ponadto, za każdą polisę ubezpieczeniową od ryzyka szczególnego wykupioną przez ubezpieczyciela, pobierana była opłata

brokerska w wysokości 22,5% składki netto. Obowiązek uiszczenia prowizji brokerskiej istniał niezależnie od tego, czy zawarcie umowy ubezpieczenia miało miejsce przez wyspecjalizowanego brokera (Assekurateur), ubezpieczyciela czy osobę trzecią. Zgodnie z § 2 ust. 5 umowy, roszczenia z tytułu opłaty brokerskiej miały być potrącane z zaliczki wpłaconej przez ubezpieczyciela do wysokości kwoty zaliczki. Pod koniec okresu obowiązywania umowy istniało zobowiązanie do spłaty wszelkich kwot tytułem deficytu, przy czym zobowiązanie do spłaty było ograniczone do kwoty 240 000 EUR. W aneksie do umowy ubezpieczyciel musiał zapłacić miesięczną zaliczkę na poczet opłaty brokerskiej w wysokości 7500 EUR na pokrycie bieżących kosztów operacyjnych za okres od czerwca 2011 r. do grudnia 2012 r.

- 6 W dniu 27 sierpnia 2012 r. spółka Q-GmbH złożyła deklarację VAT za 2011 r., w której utrzymywała, że jej usługi są w całości zwolnione z podatku zgodnie z § 4 pkt 11 UStG. W [Or. piśmie przewodnim spółka wskazała na odbiegającą od tego stanowiska wiążącą informację podatkowa z dnia 18 stycznia 2010 r.
- 7 Po przeprowadzeniu kontroli VAT, organ podatkowy przyjął, zgodnie z wiążącą informacją podatkową z dnia 18 stycznia 2010 r., że nie istnieje jednolita usługa, a zwolniona z podatku jest jedynie bezpośrednia działalność pośrednictwa ubezpieczeniowego zgodnie z § 4 nr 11 UStG. Przeniesienie licencji podlega opodatkowaniu według obniżonej stawki podatkowej na mocy art. 12 ust. 2 pkt 7 lit. c) UStG, przy czym podstawowa stawka podatkowa ma być stosowana w odniesieniu do pozostałych usług związanych z wykonaniem umowy, w tym z zaspokojeniem roszczeń odszkodowawczych. Na całkowite wynagrodzenie składało się zdaniem organu podatkowego objęte zwolnieniem z podatku wynagrodzenie za usługę pośrednictwa ubezpieczeniowego w 67%, objęte obniżoną stawką podatku udzielenie licencji w 25% oraz objęte podstawową składką podatku wynagrodzenie z tytułu usług administracyjnych w 8% podlegała standardowej stawce podatkowej. Podstawę dla takiego rozdzielenia stanowiła szacunkowa ocena uwzględniająca ewidencję czasu pracy pracowników spółki. Uwzględnione zostały kwoty podatku naliczonego. Odwołanie od decyzji w sprawie wymiaru VAT z dnia 4 listopada 2013 r. i późniejsza skarga przed Finanzgericht (sądem finansowych) były nieskuteczne.
- 8 Zgodnie z [...] wyrokiem Finanzgericht obowiązek podatkowy przejęty w decyzji dnia 4 listopada 2013 r. w sprawie wymiaru podatku z jest zgodny z § 4 pkt 11 UStG, który należy interpretować zgodnie z art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (dyrektywa VAT) oraz w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) i Bundesfinanzhof (federalnego trybunału finansowego). Zdaniem skarżącej spółka ta w znacznym zakresie świadczyła usługi, które nie należą do podstawowej działalności agenta lub brokera ubezpieczeniowego i które – wbrew stanowisku organu podatkowego – stanowią część jednolitej usługi. Usługa ta – również wbrew stanowisku organu podatkowego – podlega opodatkowaniu w całości. Głównym celem, a tym samym głównym elementem decydującym o całkowitym wyniku, było opracowanie

nowych produktów ubezpieczeniowych w celu stworzenia możliwości sprzedaży ubezpieczeń. Warunki dotyczące produktów ubezpieczeniowych zostały opracowane z uwzględnieniem wymogów regulacyjnych. Odpowiada to zasadniczo działalności ubezpieczyciela, ale bez przyznania ochrony ubezpieczeniowej, a więc brak jest podstawy do zwolnienia podatkowego na podstawie § 4 pkt 10 UStG. Roszczenie o wynagrodzenie nie zależało od tego, kto pośredniczył przy zawarciu umowy. Z drugiej strony, nie wchodzi w rachubę przypadek wynagrodzenia za pośrednictwo ubezpieczeniowe w odniesieniu do umów zawartych przez ubezpieczyciela bez pośrednika lub za pośrednictwem osób trzecich. Z charakteru wynagrodzenia wynika, że celem ubezpieczyciela było zachowanie możliwości korzystania z produktu ubezpieczeniowego [Or. 5], by móc go dystrybuować przez kogokolwiek. Przyznanie niewyłączonego prawa użytkownika („licencja”) również przemawia za tym. Ponadto poprzez ograniczone do kwoty 240 000 EUR zobowiązanie zwrotu ustalono cenę minimalną w wysokości 480 000 EUR za opracowanie i przyznanie możliwości korzystania z ubezpieczenia od szczególnych ryzyk. Tak wysoka cena minimalna nie została przyznana wyłącznie za zobowiązanie się do zawarcia ubezpieczenia przez pośrednika. W związku z tym przyjęto, że zobowiązanie podatkowe będzie większe niż przyjęte przez organ podatkowy. W postępowaniu sądowym należy jednak przestrzegać zakazu rozstrzygnięcia pociągającego za sobą pogorszenie sytuacji (zakazu reformatio in peius).

- 9 W następstwie doręczenia wyroku Finanzgericht z dnia 17 listopada 2017 r. organ podatkowy wydał decyzję o zmianie VAT, w której uznał usługi świadczone w spornym roku za podlegające opodatkowaniu w pełnym zakresie.
- 10 W skardze rewizyjnej skarżąca kwestionuje wyrok Finanzgericht.

II.

- 11 Sąd odsyłający zwraca się do Trybunał Sprawiedliwości z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym wykładni i zawiesza postępowanie do czasu wydania orzeczenia przez TSUE.

12 1. Ramy prawne

13 a) Prawo Unii

Na mocy art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT państwa członkowskie zwalniają z podatku transakcje ubezpieczeniowe i reasekuracyjne, w tym związane z nimi usługi, dokonywane przez brokerów ubezpieczeniowych i agentów ubezpieczeniowych.

14 b) Prawo krajowe

Zgodnie z § 4 pkt 11 UStG obrót z działalności przedstawicieli budowlanych kas oszczędnościowych, ubezpieczycieli i brokerów ubezpieczeniowych jest zwolniony z podatku.

15 Ponadto w § 4 nr 10 UStG istnieje odrębne zwolnienie podatkowe z tytułu sprzedaży ubezpieczeń, które nie ma zastosowania w przypadku sporu.

16 2. Uwagi wstępne w przedmiocie pytania prejudycjalnego

17 a) Opodatkowanie świadczeń jednolitych

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości „jedno świadczenie [...] złożone z dwóch odrębnych [Or. 6] elementów, jednego będącego głównym i drugiego dodatkowego, dla których to elementów – gdyby były one świadczone odrębnie – obowiązywałyby różne stawki VAT, należy opodatkować według jednej stawki VAT mającej zastosowanie do tego jednego świadczenia, określonej w zależności od głównego elementu, i to nawet gdy można zidentyfikować cenę za każdy element składającą się na całkowitą cenę zapłaconą przez konsumenta w celu skorzystania z tego świadczenia.” (wyrok Trybunału z dnia 18 stycznia 2018 r. w sprawie Stadion Amsterdam, C-463/16, EU:C:2018:22, odpowiedź na pytanie prejudycjalne).

18 Sąd odsyłający wywodzi stąd dwie konkluzje:

Po pierwsze, jednolita usługa nie podlega różnym stawkom podatkowym w zależności od jej składników, lecz tylko jednej stawce podatkowej. Po drugie, opodatkowanie – postrzeganego jako jednolitej – usługi określa się w oparciu o jej główny składnik.

19 b) Ocena w odniesieniu do niniejszego sporu

aa) W przypadku niniejszego sporu chodzi o usługę obejmującą kilka komponentów. Są to

- pośrednictwo ubezpieczeniowe,
- udzielenia licencji na dostarczanie produktu ubezpieczeniowego, oraz
- usługi w zakresie realizacji umowy, w tym zaspokajania roszczeń.

20 Jak słusznie orzekł Finanzgericht, zgodnie ze standardami wypracowanymi w orzecznictwie Trybunału, w odniesieniu do tych działań, ma miejsce jednolita usługa, której główny element sprowadza się do udzielenia licencji na świadczenie produktu ubezpieczeniowego, a której pozostałe elementy, na które składają się mediacja ubezpieczeniowa i usługi w zakresie realizacji umowy, w tym zaspokajanie roszczeń, są jedynie usługami ubocznymi. Wynika to już z faktu, że bez udzielenia licencji nie byłoby żadnej działalności w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego, a wnioskodawcy obiecano wypłatę wynagrodzenia nawet w wypadku, gdyby osoby trzecie pośredniczyły w ubezpieczeniu na podstawie udzielonej licencji, przy czym nie jest istotne, czy takie pośrednictwo rzeczywiście miało miejsce później.

- 21 bb) Zgodnie z tym przepisem, usługi świadczone przez skarżącą podlegają opodatkowaniu w całości. Podobnie jak w odniesieniu do stawki podatkowej obowiązującej wobec jednolitych świadczeń (patrz pkt II.2.a powyżej) postanowić o zwolnieniu z podatku jednolitych świadczeń można bowiem tylko w sposób jednolity, przy czym opiera się to na głównym składniku, podobnie jak w przypadku określania stawki podatkowej (patrz pkt 11.2.a powyżej). Polega to na udzieleniu licencji na dostarczenie produktu ubezpieczeniowego. Świadczenie to jako takie nie jest zwolnione z opodatkowania na podstawie art. 135 ust. 1 [Or. 7] lit. a) dyrektywy VAT, ponieważ dostarczenie produktu ubezpieczeniowego zakresu zadań towarzystwa ubezpieczeniowego, które to dostarczenie w wypadku przeniesienia tego na osoby trzecie nie jest zwolnione z podatku na podstawie tego przepisu (wyrok Trybunału z dnia 3 marca 2005 r., Arthur Andersen, C-472/03, EU:C:2005:135, pkt 32 i nast.). Dotyczy to również usług pomocniczych związanych z wykonaniem umowy, w tym zaspokajania roszczeń.
- 22 Sąd odsyłający ma wątpliwości dotyczące tego, czy wykładnia ta jest zasadna przy uwzględnieniu wyroku Trybunału wyroku w sprawie *Aspiro* z dnia 17 marca 2016 r. C-40/15 (EU:C:2016:172) i z tego względu zwraca się o odpowiedź na następujące pytanie prejudycjalne.

23 3. W przedmiocie pytania prejudycjalnego

24 a) Wyrok Trybunału w sprawie *Aspiro*

Zgodnie z wyrokiem Trybunału w sprawie *Aspiro* (EU:C:2016:172, pkt 37), zwolnienie podatkowe na mocy art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT wymaga, po pierwsze, aby usługodawca pozostawał zarówno z ubezpieczycielem, jak i z ubezpieczonym, a po drugie, jego działalność powinna obejmować istotne aspekty pośrednictwa ubezpieczeniowego, takie jak wyszukiwanie klientów ubezpieczeniowych i kontaktowanie ich z ubezpieczycielem. Sytuacja, w której przedsiębiorca przejmuje usługi likwidacji szkód w imieniu i na rzecz zakładu ubezpieczeń nie wchodzi zatem w zakres zwolnienia podatkowego (wyrok Trybunału w sprawie *Aspiro*, EU:C:2016:172, odpowiedź na pytanie prejudycjalne). Brakuje więc niezbędnego związku z poszukiwaniem klientów i kojarzeniem ich z ubezpieczycielem w celu zawarcia umów ubezpieczeniowych (orzeczenie ETS w sprawie *Aspiro*, EU:C:2016:172, pkt 40).

25 b) Różnice w stosunku do wyroku Trybunału w sprawie *Aspiro*

Spór, który należy rozstrzygnąć, różni się od sporu w sprawie *Aspiro* tym, że w sprawie *Aspiro* działalność podatnika ograniczała się do zaspokajania roszczeń odszkodowawczych, a zatem prowadził on wyłącznie działalność podlegającą opodatkowaniu. Natomiast w niniejszej sprawie skarżąca w ramach prowadzonej działalności dokonywała czynności, które rozpatrywane oddzielnie – bez istnienia jednolitej usługi – miały różny charakter.

- Czynności podlegające opodatkowaniu obejmują udzielanie licencji na dostarczenie produktu i usług ubezpieczeniowych w celu realizacji umowy, w tym likwidację szkód.
- Ponadto jednak skarżąca prowadziła również działalność w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego, która, przy odrębnym ujęciu, byłaby zwolniona z podatku na podstawie art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT 8].

26 c) Przedmiot pytania prejudycjalnego

27 Sąd odsyłający stoi na stanowisku, iż istnieje potrzeba wyjaśnienia przez Trybunał znaczenia art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT dla zwolnienia z podatku jednolitych transakcji.

28 aa) Zgodnie z ogólnymi zasadami, decyzję o opodatkowaniu jednolitej usługi należy podejmować w sposób jednolity i zgodnie z jej główną cechą (zob. pkt II.2.a powyżej). Zgodnie z powyższym przepisem jednolita usługa jako całość jest albo zwolniona z opodatkowania albo podlega opodatkowaniu, przy czym zwolnienie z opodatkowania jednolitej usługi zakłada, że jej główny składnik spełnia przesłanki zwolnienia. Zgodnie z tym przepisem należałoby przyjąć, że usługa świadczona przez skarżącą podlegała pełnemu opodatkowaniu, ponieważ główny element jej usługi polegał na dostarczeniu produktu ubezpieczeniowego, a nie na pośrednictwie ubezpieczeniowym (zob. pkt II.2.b powyżej).

29 Sąd odsyłający ma jednak wątpliwości, czy w świetle wyroku Trybunału w sprawie *Aspiro* (EU:C:2016:172) dotyczy to również zwolnienia podatkowego na mocy art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT. To orzeczenie Trybunału może być interpretowane w ten sposób, że usługa jednolita jest zwolniona z podatku, nawet jeśli tylko usługa dodatkowa spełnia przesłanki zwolnienia.

30 W związku z tym pojawia się pytanie, czy jednolita usługa, na którą składają się

- pośrednictwo ubezpieczeniowe,
- udzielenie licencji na dostarczanie produktu ubezpieczeniowego oraz
- Usługi w zakresie realizacji umowy, w tym regulowanie roszczeń odszkodowawczych

są ogólnie zwolnione z podatku, nawet jeśli tylko jedna usługa pomocnicza (pośrednictwo ubezpieczeniowe) byłaby zwolniona z podatku, gdyby była rozpatrywana oddzielnie, ale ta usługa pomocnicza jest bezpośrednio związana z innymi usługami, które przyczyniają się do istotnej treści działalności zakładu ubezpieczeń. W ten sposób zwiększa się jeszcze bardziej rola agenta ubezpieczeniowego w związku z podwyższonym ryzykiem, które ma być objęte ochroną ubezpieczeniową.

31 4. W przedmiocie znaczenia pytania prejudycjalnego dla sprawy

- 32 Jeżeli dla zwolnienia z podatku jednolitej usługi na podstawie art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT wystarczy, że tylko usługa dodatkowa jest zwolniona na podstawie tego przepisu, wyrok [Or. 9] Finanzgericht musi zostać uchylony, a skarga musi zostać utrzymana w mocy. W przeciwnym razie oddalenie skargi przez Finanzgericht okaże się prawidłowe.
- 33 Ponadto, w przypadku sporu, nie ma znaczenia, czy istnieje zobowiązanie do przekazania wiążących informacji z dnia 18.1.2010 R., ponieważ Finanzgericht nie wykroczył poza to zobowiązanie.
- 34 **5. W przedmiocie podstawy prawnej wniosku**
- 35 Podstawą wniosku jest art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
- 36 **6. W przedmiocie zawieszenia postępowania**
- 37 [...]

DOKUMENT ROBOCZY